

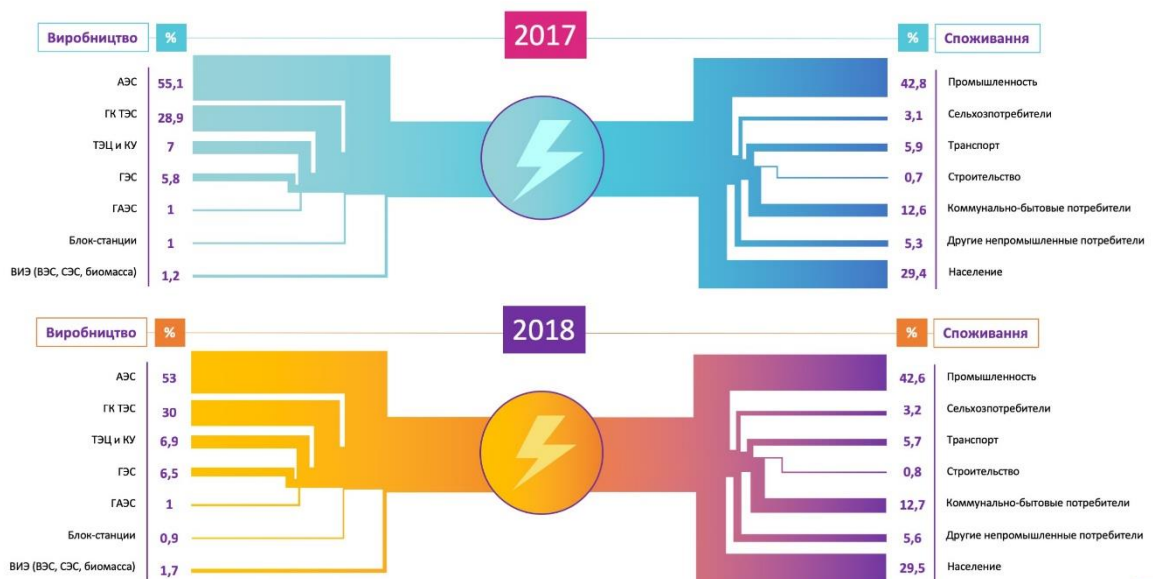
Блок 1. Хто є хто в українській енергетиці

Електроенергетика

Структура галузі

За минулий рік виробництво електричної енергії в Об'єднаній енергосистемі України склало близько 159 млрд кВт*ч. Майже 85% всієї електроенергії в країні виробляють атомні та теплові електростанції. Решта – гідроелектростанції, гідроакумуючі електростанції, комунальні теплоелектроцентралі, відновлювальні джерела енергії (ВДЕ). Їх частка у структурі виробництва суттєво зростає. Лише за минулий рік ВДЕ збільшили обсяг генерації майже на 39%.

ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЯ

3

Джерело Міненерговугілля, Держстат

Споживала країна у 2018 році майже 153 млрд кВт*ч, що на 2,3% більше ніж у попередньому році. У зв'язку з тим, що в Україні високий показник технологічних втрат в розподільчих мережах (близько 9,5% відпуску електроенергії) фактичне споживання складає 122 млрд кВт*ч.

Побутові споживачі – населення – споживає майже 30% всієї виробленої в країні електроенергії. Решта – промисловість, малий та середній бізнес, постачальники електроенергії, державні та бюджетні установи. З них максимальний обсяг – більше 40% електроенергії – припадає на промислового споживача. Найбільш енергоємні галузі – металургія (24%), транспорт (6%), підприємство комунального сектору (13%).

Низький рівень енергоефективності та технологічності виробництва призводить до того, що високий рівень споживання електроенергії промисловими виробниками призводить до високих цін на кінцеву продукцію. У структурі валової доданої вартості (визначається як вартість валової виробленої продукції за відрахуванням вартості витрат на сировину та матеріали) у 2018 році промислової продукції частка електроенергії перевищила 20%.

Основні гравці

Виробники:

Чотири атомні електростанції (15 енергоблоків сумарною потужністю майже 14 тис. МВт) у державній власності – та підпорядковані державній компанії НАЕК «Енергоатом». АЕС

виробляють 55% всієї необхідної електроенергії в країні та працюють за рівним графіком, тобто і вдень, і вночі генерують однакові обсяги електричної енергії.

В Україні 15 теплових електростанцій (ТЕС; сумарною потужністю майже 22 тис. МВт, виробляють 30-35% всієї електроенергії). Десять з них у власності ГК ДТЕК Енерго, три – у власності державної компанії «Центренерго», дві – належать приватній компанії «Донбассенерго».

Гідроелектростанції та гідроакумуючі електростанції (ГЕС та ГАЕС; сумарна потужність більше 6 тис. МВт, виробляють близька 8% електроенергії) належать державній компанії «Укргідроенерго».

ТЕЦ – їх близько 20, належать переважно приватним компаніям. Їх сумарна потужність складає близька 6 тис. МВт, а виробництво в структурі генерації – 6,4%.

ВДЕ – електроустановки, які виробляють електроенергію з альтернативних джерел (сонце, вітер, біомаса), належать приватним компаніям. Сумарна потужність ВДЕ складає більше 2МВт, а виробництво складає 2%.

Як електроенергія потрапляє до кінцевого споживача:

Купити електроенергію у виробників можуть:

- а) трейдери, які потім продають енергоресурс постачальникам;
- б) великі споживачі (наприклад, промислові підприємства);
- в) постачальники, які потім продають електроенергію населенню або іншим споживачам.

Для того, щоб забезпечити електропостачання кінцевого споживача, спочатку електроенергія з електростанції магістральними мережами транспортується до розподільчих мереж. Послугу з її передачі або, простіше кажучи, транспортування надає оператор системи передачі (ОСП) – державна компанія НЕК «Укренерго». Ця компанія також відповідає за балансування та диспетчерське управління Об'єднаної енергосистеми України (див. додаток «Глосарій»).

По розподільчим мережам електроенергія потрапляє безпосередньо до споживачів. Цей розподіл в мережах здійснюють оператори системи розподілу (більш звична для споживача назва «обленерго»). Але, важливо розуміти, що кінцевий споживач купує електроенергію у постачальника, а не у обленерго. Постачальник – це компанія, яка виставляє рахунки та збирає зі всіх абонентів кошти за поставлену електроенергію. Раніше розподілом і постачанням електроенергії одночасно займалося обленерго. Але в результаті реформи на роздрібному ринку електричної енергії, яка має на меті впровадження європейських правил, обленерго були розділені за видами діяльності (т.з. «анбандлінг», див. додаток «Глосарій»)

Коли кінцевий споживач оплачує щомісяця рахунок за електроенергію, він платить безпосередню вартість електроенергії (тобто платить її виробнику), тариф на передачу та диспетчеризацію (тобто платить «Укренерго»), тариф на розподіл в мережах (тобто платить обленерго), та за послугу постачання – компанії постачальнику.

Як формуються ціни на електроенергію в Україні та Європі див. додаток «Ціноутворення для різних категорій споживачів в Україні та Європі»

Ключові проблеми електроенергетики:

- Технічний стан інфраструктури галузі наближається до критичного через високий ступінь зношеності обладнання, застарілість технологій, відсутність достатнього рівня інвестицій. Більшість електричних станцій експлуатується понад встановлені проектами терміни. Наприклад, із 75 енергоблоків генеруючих компаній теплових електростанцій 68 на межі

завершення терміну експлуатації, ще 7 енергоблоків перевищили граничні показники. У 2018 році було виведено із експлуатації 8 енергоблоків.

- Підходи, що застосовуються наразі для регулювання цін в електроенергетичному секторі, застарілі та не створюють жодних стимулів для інвестування в розвиток галузі.
- Не дивлячись на впровадження нової моделі ринку електричної енергії (див. *додаток «Ціноутворення»*), зберігається викривлена система ціноутворення (особливо у роздрібному сегменті).
- Постійний дефіцит енергетичного вугілля, необхідного для роботи ТЕС, як в літній період, так і під час опалювального сезону створюють дефіцит резервних потужностей (див. *додаток «Глосарій»*) та додаткові проблеми для сталого постачання електроенергії споживачам.
- У зв'язку з тим, що ОЕС України «закрита» для європейських гравців (див. *«Глосарій»*), відсутність постійного міждержавного перетину обмежує можливості енергосистеми України щодо диверсифікації джерел постачання електроенергії в періоди недостатності внутрішнього виробництва для забезпечення безперебійного постачання електричної енергії споживачам.
- Низький рівень виконання міжнародних зобов'язань України щодо імплементації законодавства ЄС у рамках Енергетичного Співтовариства: виконання екологічних вимог зі скорочення викидів забруднюючих речовин та парникових газів від об'єктів теплової генерації, забезпечення безпечного захоронення відпрацьованого ядерного палива та формування необхідних фондів для майбутнього виведення з експлуатації об'єктів атомної енергетики, збалансування наростаючих темпів розвитку об'єктів генерації на базі відновлюваних джерел енергії, нестабільність роботи яких потребує наявності достатніх резервів регулюючих потужностей в енергосистемі, вчасна та належна реалізація планів з підготовки до синхронізації з енергетичним об'єднанням ENTSO-E (див. *«Глосарій»*).